

Yhteenveto yliopistojen kommenteista OKM/TEM:n selvitykseen jatkuvan oppimisen palveluorganisaation perustamisesta

Jatkuvan oppimisen seurantaryhmän jäseniltä on pyydetty kirjallisia kommentteja 21.8.20 mennessä selvityksestä jatkuvan oppimisen palveluorganisaation perustamisesta.

Yliopistoilla ei ole ehdotukseen yhtä yhteistä, selkeästi puoltavaa tai toisaalta vastustavaa kantaa. Ehdotuksesta tunnistettiin sekä paljon potentiaalisia hyötyjä että toisaalta haasteita ja riskejä. Selvitys jättää paljon kysymyksiä auki. Yliopistot toivovat tarkkuutta esitetyn palveluorganisaation tehtäviin, toimintamalliin, rahoitukseen, selvityksen perusteluihin ja etenkin tulevaan valmisteluun. Seuraavassa on tiivistetty yhteenveto keskeisimmistä yliopistojen esiintuomista asioista.

Esitetyn uudistuksen ylätason tavoitteet ovat relevantteja ja hyviä

Jatkuvan oppimisen tarpeet ovat isoja ja rohkeita toimenpiteitä tarvitaan. Positiivisen oppimisen kulttuurin näkökulma on tervetullut. Eri toimijoiden väliselle yhteistyön tiivistämiselle, erityisesti hallitun tilannekuvan muodostamiseksi niin kansallisesti kuin alueellisesti, on iso tarve. Tarpeiden ja tarjonnan kohtaaminen ja nopeampi reagointi työmarkkinatilanteisiin on tärkeää. Yhteys Suomen kestäväen kehityksen tavoitteisiin voisi tulla suunnitelmassa selkeämmin esiin. Osaamistason nostaminen ja jatkuvan oppimisen kokonaisuuksien optimaalinen vastaaminen nopeasti muuttuvan työelämän tarpeisiin edellyttää hyvin toimivaa ennakointiosaamista. Palvelukeskuksen avulla olisi mahdollisuus kehittää tietoisuutta tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluista sekä niiden laatua ja saatavuutta. Ennakoinnin ja erityisesti ennakointiin liittyvän raportointipalvelun kehittämistä tarvitaan erityisesti.

Palveluorganisaation tehtävät ja rooli ja vaikutukset muihin toimijoihin vaatii selkeyttämistä

Uuden hallinnollisen yksikön tärkeimmät tehtävät tulisi olla ennakointi ja ennakointitiedon jakaminen, asiakaskeskeisyyden lisääminen, palvelupolkujen sujuvoittaminen ja koulutustarjoaman löydettävyyden ja saavutettavuuden parantaminen koko Suomessa huomioiden kansainvälinen näkökulma ja useammat kielet.

Esitetyn mallin tulee tukea olemassa olevia oppijalähtöisiä hyviä käytänteitä ja palveluja. Vaikutukset julkisrahoitteisten koulutustoimijoiden asemaan palveluntarjoajina tulee arvioida huolella ennen uudistusta. Yliopistojen ja muiden koulutustoimijoiden perustehtävän, tutkintoon johtavan koulutuksen, resurssit tulee turvata. Koulutusorganisaatioissa kehitettyjen jatkuvan oppimisen ja täydennyskoulutuksen kokonaisuuksien tulee pystyä kilpailemaan koulutusta hankittaessa. Jatkuvan oppimisen koulutustarjonta tulee jatkossakin perustua tutkimukseen ja olla pitkäjänteisen kehittämistyön tulosta. Osaamispalveluiden

hankintaosaamiseen, sisällöllisten ja pedagogisten laatukriteerien määrittelyyn ja alueellisten tarpeiden tunnistamiseen on kohdennettava erityistä huomioita kaikilla tasoilla. Työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneet ja tutkinto-opintonsa keskeyttäneet tulee saada tutkintoon johtavan koulutuksen pariin. Alueellisten tarpeiden tuntemus ja välitön vuorovaikutus on ensiarvoisen tärkeää.

Korkeakoulujen Digivisio 2030 ei tule selvityksessä esiin millään tavoin. Digivisiokehittämistyön tulee ehdottomasti olla keskeinen elementti jatkuvan oppimisen kokonaisuuden rakentumisessa tarve- ja oppijälähtöiseksi, joustavaksi palvelukokonaisuudeksi. Tiivis linkitys Digivisio 2030 -hankkeeseen on tärkeää, jottei jatkuvan oppimisen työ jää hallinnollisen koordinoinnin tasolle.

Suunnitellun palvelujärjestelmän toiminnan edellytys on, että alueellisten, paikallisten toimijoiden välisen sekä keskitettyjen toimintojen sisäisen tiedonkulun ja keskinäisen vuoropuhelun prosessit ovat kunnossa. Selvityksessä on joitakin epätarkkuuksia: esimerkiksi sivulla 8 viitataan jo tehtyihin jatkuvan oppimisen uudistuksiin ja niistä todetaan ilman perusteluja, että ne eivät ole muuttaneet tilannetta riittävästi. Tehdyistä kehittämistyöistä on kuitenkin nostettavissa ja hyödynnettävissä hyviä käytäntöjä. Käytännön toimijaosaamista (mm. osaamiskokonaisuuksien rakentaminen yksittäisten koulutustoimijoiden laajasta tarjonnasta tai koulutustoimijoiden välisestä tarjonnasta) ja alueellisia toimintamalleja (mm. University-Business-Cooperation) tulee hyödyntää. Toiminnan alueellinen organisoiminen tulee olemaan keskeinen haaste, koska alueiden erot ja koulutukselliset haasteet ja tarpeet ovat suuria. Tilannekuva ja riittävät koulutusresurssit tulee pystyä muodostamaan myös kielivähemmistöjen koulutustarpeiden osalta. Myöskään prosesseja ei ole kuvattu riittävästi. Miten ja mikä toimija käytännössä ohjaa asiakkaat koulutuspalvelun tarjoajien luokse? Ohjauksen ja neuvonnan roolia pitää nostaa kaikilla tasoilla.

Toimijoiden välisen kilpailuasetelman vähentäminen ja toimivan yhteistyön kehittäminen vaatii konkreettisia kannustavia keinoja. Palvelujen saavutettavuus on ensiarvoisen tärkeää. Esimerkiksi tavoite aliedustettujen ryhmien realistisesta saavuttamisesta voi entisestään vaarantua mahdollisista työttömien kouluttautumismahdollisuuksien heikentämisistä, samoin kuin suunnitelmista työllisyysrahastoon kohdentuvista aikuiskoulutustukiheikennyksistä. Ei-tutkintoon johtavan koulutuksen rooli osaamisen kehittämisessä tarvitsee toimenpiteitä tullakseen realistisesti tunnustetuksi työmarkkinoilla. Saavutettavuus edellyttää myös etäopiskelumahdollisuuksien edelleen kehittämistä ja kannusteita. Osa yliopistoista katsoo, että palveluorganisaatioon kaavailut resurssit kannattaisi kohdentaa palveluorganisaation rakentamisen sijaan suoraan elinvoimaa tukevien yritysten kasvun tueksi, oppilaitosten ja yritysten/ työelämän välisen yhteistyön sujuvoittamiseen ja mahdollistamiseen.

Selvitys ei juurikaan anna vastauksia uudistuksen vaikutuksista koulutusorganisaatioihin (yliopistoihin) laajemmin. Miten uudistus suhteutuu jatkuvan oppimisen kokonaisuuteen osana yliopistojen ja OKM:n välisiä sopimuksia? Miten suunnitellun organisoitumismallin tavoitteiden ja tulosten seuranta järjestetään? Onko vaarana, että työllisyyden ja ennakkoinnin liiallinen korostaminen vääristää koulutusmarkkinaa? Suunniteltu uudistus ei saa johtaa siihen, että yliopistojen koulutustoimintaa joudutaan uudelleenorganisoimaan ulkopuolisen tahon vaatimusten ja rakenteellisten muutostarpeiden takia. Pedagogisen tuen ja ohjauksen rooli on tärkeä, ja toimijoiden tulee olla itse koulutusorganisaatioissa.

Esitetyn palveluorganisaation organisoituminen vaatii lisää valmistelua

Suunniteltu organisoitumisen muutos ei itsessään tuo jatkuvaan oppimiseen uudistusta. Uuden organisaation perustamisessa on paljon avoimia kysymyksiä. Useat selvityksessä esitetyt näkökulmat ja väitteet vaatisivat tuekseen perusteluja.

Selvityksessä esitetyssä ratkaisussa kootaan yhteen olemassa olevia palasia, joiden tarpeellisuutta ei ole erikseen arvioitu. Ennen ratkaisun toteuttamista on tarpeen pohtia, mitkä palaset ovat toimivia ja siten säilytettäviä ja mitä pitäisi muuttaa. Keskitetyn vs. hajautetun toimintamallin etuja ja haittoja ei selvityksessä ole riittävästi arvioitu. Toimijoiden työnjako sekä hallinnollisten ja operatiivisten tehtävien päällekkäisyyksien välttäminen on oleellista, alueellisen läsnäolon varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää.

Organisaation rahoittamisen kysymys nousee esiin huolena, organisaatioin rahoitusta ei ole kuvattu selvityksessä riittävästi. Resurssit tulee kohdentaa rakenteiden ja hallinnon sijaan itse tekemiseen, eikä keskitetyn palveluorganisaation rahoitus saa jatkossa vähentää itse koulutusorganisaatioille kohdennettavaa valtion rahoitusta.

OKM:n ja TEM:n hallinonalojen yhteistyön tiivistäminen osaamisen kehittämisessä on tervetullutta. Palvelukeskuksen sijoittamisella Opetushallituksen yhteyteen on nähtävissä synergian mahdollisuuksia. Opetushallituksen yhteyteen rakentuva organisaatio voi osoittautua tavoitteestaan huolimatta huomattavan kankeaksi, sillä ohjaus (2 ministeriötä) ja laajapohjainen taustaryhmä voivat luoda raskaan koneiston. Myös alueelliset osastot mahdollistavat päällekkäisen hallinnon, jos ne eivät suoraan sulaudu nykyisiin toimintoihin (ELY/TE-palvelut).

Osa yliopistoista katsoo, että selkeästi koordinoitulla kokoavalla rakenteella (ELY-keskusten jatkuvan oppimisen keskuskeskukset), yhteistyön tiivistämisellä ja systematisoinnilla voidaan tehokkaammin vastata erilaisiin osaamistarpeisiin osuvammin ja oikea-aikaisemmin eri alueilla. Osa yliopistoista näkee, että hallinnollisesti keskitetty palveluorganisaatio ei kykenisi reagoimaan erilaisiin alueellisiin ja spesifeihin tarpeisiin ja koordinoimaan tarjontaa keskitetysti.

Suunnitelman mukainen hallinnollinen keskittäminen voi myös jäykistää niin julkisen kuin yksityisen sektorin muodostamaa jatkuvan oppimisen kenttää. Koulutuksen tarjoajien, ja toisaalta elinkeinoelämän, rooli uudistuksen keskiössä on turvattava, ja uudistuksessa pitää mahdollistaa koulutusmarkkinoita rohkeille avauksille ja uusille poluille.